

Апотекарска пракса

ISSN 1451 - 1827

ГЛАСНИК ФАРМАЦЕУТСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ

132

ЈУН 2022

**VIII Kongres
farmaceuta srbije**
sa međunarodnim učešćem

12–15. oktobar 2022. godine
Beograd, hotel Crowne Plaza

**VIII Serbian Congress
of Pharmacy**
with international participation

October 12-15, 2022
Belgrade, Hotel Crowne Plaza

**PRAVO VREME
ZA PRAVO LICE
FARMACIJE**

**THE RIGHT TIME
FOR THE PHARMACY
PULSE**

8. KONGRES FARMACEUTA SRBIJE

12-15. oktobar 2022. godine
Beograd, hotel Crowne Plaza

КОНКУРС ЗА УЧЕШЋЕ НА 8. КОНГРЕСУ ФАРМАЦЕУТА СРБИЈЕ

Драге колегинице и колеге,

Фармацеутска комора Србије додељује 5 (пет) бесплатних котизација за учешће на 8. Конгресу фармацеута Србије.

Услов за пријаву јесте прихваћен сажетак рада (постер/усмена презентација) на тему имплементације стандардизованих фармацеутских услуга у апотекама: за оболеле од дијабетеса и приликом издавања антибиотика или пост-ковид саветовалишта.

Мејл са сажетком рада и потврдом да је исти прихваћен послати на адресу komora@farmkom.rs најкасније до 1. августа 2022. године, са назнаком: ЗА КОНГРЕС

Објављивање резултата: 10. август 2022. године.

80. СВЕТСКИ КОНГРЕС ФАРМАЦИЈЕ, СЕВИЉА, ШПАНИЈА

Од 18. до 22. септембра 2022. године, фармацеути из свих крајева света окупиће се да размотре наша заједничка искуства у протеклих неколико година и потраже решења за унапређење добробити глобалне заједнице.

Више информација погледајте на страници <https://seville2022.fip.org>

Важни датуми:

- 5. јун 2022.: крајњи рок за подношење абстракта
- 1. јул 2022.: крајњи рок за обавештење аутора
- 15. јул 2022.: први рок за рану регистрацију

Реч уреднице

У овом броју представљамо нови сазив Скупштине Фармацеутске коморе Србије која је конституисана 9. маја, након одржаних избора 27. марта 2022. године. На конститутивној седници изабрано је и ново руководство, за наредни четворогодишњи мандат.

Позивамо Вас да се укључите у пројекте Коморе везано за имплементацију стандардизованих фармацеутских услуга: за оболеле од дијабетеса, приликом издавања антибиотика, за пост-ковид саветовалишта и пацијенте са астмом.

У овом броју објављујемо конкурс водом Светског дана фармације, који се обележава 25. септембра и конкурс за учешће на 8. Конгресу фармације Србије. Пријавите се за учешће у организованом обележавању Светског дана фармације у школама и предшколским установама.

ИМАМО ВЕЛИКО ЗНАЊЕ, ИСКОРИСТИМО ГА НА НАЈБОЉИ МОГУЋИ НАЧИН!

САДРЖАЈ

- 4** Конститутивна седница ФКС
- 5** Извештај ЦИК-а
- 6** Нови сазив Скупштине ФКС
- 8** Ново руководство ФКС
- 10** Председници огранака ФКС
- 12** Актуелно
- 14** VIII Конгрес фармације Србије
- 16** Обележавање Светског дана фармације
- 18** Која ли је тајна здраве косе *Megan Markl*?
- 19** Услуге фармације за пацијенте са астмом
- 20** Саветник за пост-ковид
- 22** Саветник за антибиотике и Саветник за дијабетес
- 24** *HPV* вакцина – Отворен пут ка превенцији
- 26** Пројекат: “*Mama friendly apoteka*”
- 27** Фармакотерапијски водич
- 28** Актуелне едукације

**Апотекарска
пракса**

ГЛАСНИК ФАРМАЦЕУТСКЕ КОМОРЕ

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ФАРМАЦЕУТСКА КОМОРА
The Pharmaceutical Chamber of Serbia

СIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

ISSN 1451-1827 = Апотекарска пракса COBISS
SR - ID 94777858

ГЛАВНА И ОДГОВОРНА УРЕДНИЦА Драгана Рајковић
СТРУЧНИ САРАДНИЦИ Николина Скорупан, Соња Стојиљковић,
Милан Ракић, Милица Ђукановић
ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК Небојша Ускоковић
ПРЕЛОМ И ПРИПРЕМА ЗА ШТАМПУ Дарко Тонић
ШТАМПАРИЈА Матија д.о.о., Београд
ТИРАЖ 8.000 комада
ИЗДАЈЕ Фармацеутска Комора Србије, Мутапова 25, Београд,
Србија
ТЕЛ/ФАКС +381 11 32 43 144, 32 46 795
ЕЛЕКТРОНСКА ПОШТА komora@farmkom.rs
ПОСЛОВНИ РАЧУН 325-9500900015066-04

КОНСТИТУТИВНА СЕДНИЦА НОВОГ САЗИВА СКУПШТИНЕ ФАРМАЦЕУТСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ

Конститутивна седница новог сазива Скупштине Фармацеутске коморе Србије, након избора спроведених 27. марта 2022. године, одржана је 9. маја 2022. године са почетком у 11 часова, у Општини Врачар.

Конститутивном седницом, до избора председника Скупштине, председавала је Бојана Ђурчин Живковић, као најстарији члан Скупштине, којој су помагали следећи најстарији члан Радица Селић, и најмлађи члан Милан Карабашевић. Седници је присуствовало 94 члана од 100 чланова колико броји нови сазив Скупштине коморе.

На основу усвојеног дневног реда једногласно су донете следеће одлуке:

1. Усвајање Одлуке Централне изборне комисије о проглашењу коначних резултата избора за чланове Скупштине Фармацеутске коморе Србије одржаних 27. марта 2022. године.

2. Одлука о избору Верификационе комисије Скупштине Фармацеутске коморе Србије.

3. Одлука о верификацији мандата члановима Скупштине Фармацеутске коморе Србије.

4. Одлука о избору председника Скупштине Фармацеутске коморе Србије.

5. Одлука о избору заменика председника Скупштине Фармацеутске коморе Србије.

6. Одлука о избору директора Фармацеутске коморе Србије.

7. Одлука о избору председника, заменика председника и чланова Управног одбора Фармацеутске коморе Србије.

8. Одлука о избору председника, заменика председника и чланова Надзорног одбора Фармацеутске коморе Србије.

9. Одлука о избору председника, заменика председника и чланова Етичког одбора Фармацеутске коморе Србије.

10. Одлука о избору председника и чланова одбора Огранка Београд, Огранка Војводина, Огранка Крагујевац и Огранка Ниш са КиМ.

Чланови Скупштине су информисани да је сагласно члану 27а Закона о коморама здравствених радника у року од 90 дана од дана конституисања Скупштине коморе потребно извршити избор председника и чланова судова части првог степена, судова части другог степена, као и других органа коморе из члана 16. став 1. овог Закона.

Све донете одлуке ступају на снагу даном доношења.

Мандат изабраним органима траје четири године.

Списак чланова Скупштине и наведених органа објављен је на странама 6 -11.

ИЗБОРИ 2022 - ИЗВЕШТАЈ ЦЕНТРАЛНЕ ИЗБОРНЕ КОМИСИЈЕ

Председник Централне изборне комисије (ЦИК), маг. фарм. спец. Небојша Јорговановић, упознао је чланове новог сазива Скупштине Фармацеутске коморе Србије са радом ЦИК-а и спроведеним изборима.

Одлука о именовану чланова ЦИК-а донета је 10.2.2022. године, а изборне радње су почеле да теку од 11.2.2022. године. У периоду од 11.2. до 6.4.2022. године, када је донета Одлука о проглашењу коначних резултата избора одржаних 27.03.2022. године, одржано је укупно 12 (дванаест) седница ЦИК-а и све одлуке су донете једногласно.

Председник ЦИК-а је истакао да је било 6814 бирача уписаних у бирачки списак, а да је укупна излазност била 33,88% и то:

Избори су одржани на укупно 27 бирачких места, а на основу примљеног изборног материјала ЦИК је утврдила да није било битних повреда одредаба Одлуке о спровођењу избора и Правила о раду бирачких одбора и није поништила гласање ни на једном бирачком месту.

ЦИК је дана 6. априла сачинила Одлуку о проглашењу коначних резултата избора, сагласно члану 38. Одлуке о спровођењу избора за чланове Скупштине Фармацеутске коморе Србије, број 72/1-1-3 од 10.02.2022. године, и иста је објављена на сајту Коморе.

БИРАЧКО МЕСТО	МЕСТО	ИЗЛАЗНОСТ НА ИЗБОРИМА (%)
БИРАЧКО МЕСТО БР. 1	БЕОГРАД	28,27
БИРАЧКО МЕСТО БР. 2	БЕОГРАД	32,15
БИРАЧКО МЕСТО БР. 3	БЕОГРАД	30,35
УКУПНО	ИЗБОРНА ЈЕДИНИЦА БР. 1 - БЕОГРАД	30,60
БИРАЧКО МЕСТО БР. 4	НОВИ САД	21,84
БИРАЧКО МЕСТО БР. 5	ПАНЧЕВО	24,86
БИРАЧКО МЕСТО БР. 6	СУБОТИЦА	44,88
БИРАЧКО МЕСТО БР. 7	ЗРЕЊАНИН	34,75
БИРАЧКО МЕСТО БР. 8	СОМБОР	40,86
БИРАЧКО МЕСТО БР. 9	СРЕМСКА МИТРОВИЦА	24,06
БИРАЧКО МЕСТО БР. 10	КИКИНДА	40,00
УКУПНО	ИЗБОРНА ЈЕДИНИЦА БР. 2 - ВОЈВОДИНА	27,82
БИРАЧКО МЕСТО БР. 11	УЖИЦЕ	31,76
БИРАЧКО МЕСТО БР. 12	КРАГУЈЕВАЦ	32,82
БИРАЧКО МЕСТО БР. 13	ЈАГОДИНА	44,72
БИРАЧКО МЕСТО БР. 14	КРАЉЕВО	39,33
БИРАЧКО МЕСТО БР. 15	НОВИ ПАЗАР	24,03
БИРАЧКО МЕСТО БР. 16	ЧАЧАК	29,71
БИРАЧКО МЕСТО БР. 17	ШАБАЦ	20,55
БИРАЧКО МЕСТО БР. 18	ВАЉЕВО	28,21
БИРАЧКО МЕСТО БР. 19	СМЕДЕРЕВО	39,50
БИРАЧКО МЕСТО БР. 20	ПОЖАРЕВАЦ	46,38
УКУПНО	ИЗБОРНА ЈЕДИНИЦА БР. 3 - КРАГУЈЕВАЦ	33,35
БИРАЧКО МЕСТО БР. 21	НИШ	44,40
БИРАЧКО МЕСТО БР. 22	БОР	37,65
БИРАЧКО МЕСТО БР. 23	ЗАЈЕЧАР	59,60
БИРАЧКО МЕСТО БР. 24	КРУШЕВАЦ	44,83
БИРАЧКО МЕСТО БР. 25	ВРАЊЕ	52,31
БИРАЧКО МЕСТО БР. 26	ЛЕСКОВАЦ	25,79
БИРАЧКО МЕСТО БР. 27	ПИРОТ	46,15
УКУПНО	ИЗБОРНА ЈЕДИНИЦА БР. 4 - НИШ СА КИМ	43,76
УКУПНО	РЕПУБЛИКА СРБИЈА	33,88

САСТАВ СКУПШТИНЕ ФАРМАЦЕУТСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ

ОГРАНАК БЕОГРАД

ЈЕЛЕНА МИЛОЈКОВИЋ, Београд
председник Одбора огранка

АНИТА ЗАРЕВ, Београд
члан Одбора огранка

МИЛЕНА ПЕЈАНОВИЋ, Београд
члан Одбора огранка

- Александра Кузмановић, Београд
- Ана Ђакић, Београд
- Ана Копривица, Лазаревац
- Ања Станојловић, Београд
- Биљана Јаковљевић, Нови Београд
- Весна Крушић, Младеновац
- Весна Мићић Ђорђевић, Београд
- Данијела Јовановић, Београд
- Драгана Јоцић, Београд
- Зорица Малишић, Београд
- Иван Ефтовић, Београд
- Иван Тошић, Београд
- Ивана Гајић, Београд
- Јелена Аврамовић, Нови Београд
- Јелена Милошевић, Београд
- Јована Живковић, Београд
- Јована Пантелић, Лазаревац
- Јована Смиљанић, Београд
- Лидија Бобаревић, Београд
- Марија Голубовић Марковић, Београд
- Марија Панић, Београд
- Маријана Ристић, Београд
- Мила Митровић, Београд
- Милена Јелић, Београд
- Милица Лукић, Београд
- Олга Богојевић, Београд
- Радмила Кнежевић Живановић, Београд
- Сања Андрић, Београд
- Светлана Вуксановић Пинтар, Београд
- Славица Милутиновић, Београд
- Соња Стојиљковић, Београд
- Тамара Мирковић, Београд
- Татјана Шипетић, Нови Београд

ОГРАНАК ВОЈВОДИНА

ДАРА ВИДАКОВИЋ, Суботица
председник Одбора огранка

МИЛИЈАНА АБАЗА, Кикинда
члан Одбора огранка

ТИЈАНА ВУЈАКОВИЋ, Каћ
члан Одбора огранка

- Александра Франић, Кула
- Бојана Живковић Ђурчин, Панчево
- Бојана Летић, Нови Сад
- Горан Видаковић, Суботица
- Дора Циндрић Аугустинов, Нови Сад
- Ивана Глувња, Нови Сад
- Ирена Поповић, Апатин
- Јелена Витас, Сомбор
- Лазар Чаловић, Нови Сад
- Љубица Радовић, Велика Грета
- Марела Кнежевић, Нови Сад
- Марија Тешић Ђурић, Сомбор
- Милица Ђукановић, Никинци
- Никола Штимац, Рума
- Николина Скорупан, Сомбор
- Тамара Божиловић, Ветерник
- Тања Илић, Ветерник
- Тина Костадиновић, Суботица

ОГРАНАК КРАГУЈЕВАЦ

ВЕРА ПАНТОВИЋ, Крагујевац
председник Одбора огранка

ТАТЈАНА МИЛОШЕВИЋ, Шабац
члан Одбора огранка

НЕДЕЉКА РАДОСАВЉЕВИЋ, Чачак
члан Одбора огранка

- Ана Чукнић Момчиловић, Свилајнац
- Бојана Павић, Богатић
- Борис Милошевић, Крагујевац
- Бранислава Николић, Смедерево
- Владан Стевановић, Јагодина
- Драгана Петровић, Лозница
- Иван Дивац, Трстеник
- Ивана Савић, Краљево
- Јасна Анђелковић, Крагујевац
- Јелена Влајковић, Крагујевац
- Јулијана Ивановић, Пожаревац
- Љиљана Терзић, Ужице
- Марија Богдановић, Пожаревац
- Милица Јечменица, Ужице
- Мирјана Манојловић, Лозница
- Оливера Јаћимовић, Ћуприја
- Радица Селић, Велико Градиште
- Радоица Нишавић, Ужице
- Сања Симовић, Чачак
- Саша Петровић, Петровац на Млави
- Славица Ботић, Смедерево
- Татјана Ракићевић, Крагујевац

ОГРАНАК НИШ СА КИМ

ДАНИЕЛ ИВКОВИЋ, Лесковац
председник Одбора огранка

ПРЕДРАГ СТАЈИЋ, Медвеђе
члан Одбора огранка

МИЛЕНА ПАНИЋ, Ниш
члан Одбора огранка

- Александра Ивановић, Ниш
- Ана Стефановић, Ниш
- Драгана Стојиљковић, Ниш
- Јасмина Цветковић, Прокупље
- Јелена Мајкић, Ниш
- Јелена Стојковић, Лесковац
- Јована Митић, Нишка Бања
- Марија Радисављевић, Зајечар
- Марија Филиповић, Лесковац
- Марина Милићевић, Крушевац
- Милан Карабашевић, Бор
- Милан Радовић, Крушевац
- Милена Милојевић, Ниш
- Славица Савић, Прокупље
- Татјана Шубаревић, Врање

ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ

ИВАН ЕФТОВИЋ

ЗАМЕНИК ПРЕДСЕДНИКА СКУПШТИНЕ

ЉИЉАНА ТЕРЗИЋ

НОВО РУКОВОДСТВО ФАРМАЦЕУТСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ

ДИРЕКТОРКА КОМОРЕ СЛАВИЦА МИЛУТИНОВИЋ

Славица Милутиновић је дипломирала 1998. године на Фармацеутском факултету Универзитета у Београду, а 2012. године на Медицинском факултету у Београду завршила је Школу класичне хомеопатије.

Радно искуство стицала је радећи у приватној пракси од 1998. године, и то: ЗУ Фарманеа 1998 - 2003 фармацеут, управник апотеке, ЗУ *Pharmanova* 2004 - 2008 директор апотека, ЗУ *Pharmacity* 2009 - 2014 оперативни директор апотека, руководилац за квалитет, АУ БЕНУ од 2015. године координатор за квалитет.

У току своје досадашње каријере била је ангажована на следећим позицијама: члан Управног одбора Скупштине Фармацеутске коморе Србије (2014-2018), председница Скупштине Фармацеутске коморе Србије (2018-2022), председница Скупштине Савеза приватних апотекара Србије (2014-2018 и 2018-2022), члан Управног одбора Асоцијације приватних здравствених установа и приватне праксе Србије и члан Савета за квалитет у фармацеутској пракси при Привредној комори Србије.

Поштоване колегинице и колеге,

Велико ми је задовољство да могу да Вас поздравим и да Вам се обратим из наше струковне коморе.

У мом раду на позицији директорке Фармацеутске коморе, биће ми приоритет да водим даљи развој Коморе у погледу свих њених структура, управљања, процедура и мисија, а све у складу са вашим потребама. Трудићу се да додам нови импулс за раст и искористим потенцијал и могућности које наша Комора има, да окупим и приближим још више фармацеуте без обзира у којој установи и систему раде, надлежне институције и образовне институције испод једног крова, крова Коморе да сарађују како би се кроз планиране активности дошло до остварења циљева.

Првенствено ћу бити посвећена да статус фармацеута буде значајнији, професионалнији и бољи, јер нема много послова као што је бити фармацеут, где можете свакодневно да помажете многим људима да побољшају и сачувају своје здравље.

Руковођење Фармацеутском комором у наредном периоду биће одговорно и окренуто искључиво развоју фармацеута и фармацеутске струке, што је у складу са мисијом коморе - унапређење апотекарског сектора, заштита права и интереса пацијената, као и успостављање стандарда струке и примена етичких начела.

Фармацеутска комора Србије заједно са својим будућим руководством и самном као директорком, наставиће са започетим активностима и пројектима према динамици и приоритетима, уз активно учешће у свим евентуалним новонасталим питањима од значаја за фармацеутски здравствени сектор.

*Славица Милутиновић, дипл.фарм.
Директорка Фармацеутске коморе Србије*

УПРАВНИ ОДБОР КОМОРЕ

- **ТАТЈАНА ШИПЕТИЋ, Београд, председник**
- МАРИЈА ГОЛУБОВИЋ-МАРКОВИЋ, Београд
заменик председника
- АЊА СТАНОЈЛОВИЋ, Београд
- ЗОРИЦА МАЛИШИЋ, Београд
- ИВАНА ГЛУВЊА, Нови Сад
- ИВАН ДИВАЦ, Краљево
- ЈЕЛЕНА МАЈКИЋ, Ниш
- МИЛАН РАДОВИЋ, Крушевац
- МИРЈАНА МАНОЈЛОВИЋ, Лозница
- РАДИЦА СЕЛИЋ, Велико Градиште
- ТАМАРА БОЖИЛОВИЋ, Ветерник

НАДЗОРНИ ОДБОР КОМОРЕ

- **САША ПЕТРОВИЋ, Петровац на Млави, председник**
- МАРЈАНА РИСТИЋ, Београд, заменик председника
- ЈАСМИНА ЦВЕТКОВИЋ, Прокупље
- СВЕТАНА ВУКСАНОВИЋ-ПИНТАР, Београд
- НИКОЛА ШТИМАЦ, Рума

ЕТИЧКИ ОДБОР КОМОРЕ

- **АЛЕКСАНДРА НЕДИЋ ВЛАДОВИЋ, Београд, председник**
- ТАТЈАНА ШУБАРЕВИЋ, Врање, заменик председника
- ДРАГАНА ЈОЦИЋ, Београд
- МИЛЕНА СТЕПАНОВ, Београд
- СЛАВИЦА БОТИЋ, Смедерево

ПРЕДСЕДНИК ОГРАНКА БЕОГРАД

ЈЕЛЕНА МИЛОЈКОВИЋ

Јелена Милојковић је завршила Фармацеутски факултет у Београду 2000. године. Од 2000-2008. радила је у апотеци Дом здравља, АУ Јагодина, а након тога започиње свој ангажман у АУ *Lilly drogerie* у Београду на разним позицијама, од фармацеута до одговорног фармацеута у апотеци. На позицији одговорног фармацеута у апотеци *Lilly* Васина ради од 2018. године до данас.

Од самог почетка ангажована је на едукацијама својих колега, којима преноси своје дугогодишње знање и искуство.

Посебно се истакла у менторском раду, у оквиру обављања стручне праксе након завршених студија.

Активностима у апотеци, едукацијама и учешћем у актуелним пројектима труди се да свакодневно унапређује апотекарску делатност.

ПРЕДСЕДНИК ОГРАНКА КРАГУЈЕВАЦ

ВЕРА ПАНТОВИЋ

Вера Пантовић је завршила Фармацеутски факултет у Београду 1987. године. Своју професионалну каријеру започела је у АУ Крагујевац где је у периоду 1987 - 1994 обављала послове фармацеута у апотеци и помоћника директора за стручне послове. У периоду од 1996-2001 ради на пословима начелника лабораторије у Галенса лабораторији и као допунску делатност од 1999-2001 као предавач разредне наставе за предмет Фармацеутска технологија у Медицинској школи Сестре Нинковић у Крагујевцу.

Од 2001-2010 радила је у компанијама Панфарма и Хемофарм. У АУ Крагујевац враћа се 2011. године, прво на место начелника Апотеке Рача, а од октобра 2020. до данас, на позицији директора.

Била је члан Скупштине фармацеутске коморе Србије од 2014-2018. године и на позицији председника Етичког одбора и Суда части.

ПРЕДСЕДНИК ОГРАНКА ВОЈВОДИНА

ДАРА ВИДАКОВИЋ

Дара Видаковић је завршила Фармацеутски факултет у Београду 1997. године и на истом факултету специјализацију из фармацеутског менаџмента и маркетинга 2015. године. Запослена у компанији Гален фарм.

Професионалну каријеру започиње на месту асистента на Катедри за фармацеутску хемију, Фармацеутског факултета Универзитета у Београду. Животни пут одводи је у Суботицу, у апотекарски сектор, где је кроз дуги низ година стекла богато искуство у организацији пословања и проналажењу техника и метода за унапређење квалитета фармацеутске услуге. На основу избора самих корисника фармацеутских услуга 2011. године добија награду "Најпопуларнији фармацеут у Србији".

Као дугогодишњи члан Удружења фармацеута Војводине, активно је учествовала у раду Управног одбора удружења и креирању услова за побољшање квалитета

фармацеутске делатности. Један је од аутора билтена „20 година Удружења фармацеута Војводине„

На позицији председника Огранка Војводина Фармацеутске Коморе Србије у претходном мандату, залагала се за очување достојанства фармацеутске струке, перманентан професионални развој и што квалитетнију сарадњу са чланством, јер само "заједно можемо много више".

ПРЕДСЕДНИК ОГРАНКА НИШ СА КИМ

ДАНИЕЛ ИВКОВИЋ

Даниел Ивковић је завршио Фармацеутски факултет у Београду 2012. године.

У периоду од 2013-2014 радио је у Фармалогу.

Као регионални менаџер за територију југоисточне Србије у АУ *Lilly drogerie* радио је од 2014-2019. године.

Од 2019. године обавља послове регионалног менаџера у АУ *Dr Max*.

ОДРЖАН 4. СИМПОЗИЈУМ БОЛНИЧКИХ ФАРМАЦЕУТА СРБИЈЕ

Након више од две године паузе и доминантног виртуелног окружења у спровођењу континуиране едукације, у суботу 28. маја одржан је 4. Симпозијум болничких фармацеута Србије у хотелу Мона Плаза у Београду.

Програм симпозијума, конципиран на аспекту мултидисциплинарне сарадње у здравственим установама, везано за примену антибиотика, управљање антимикробном резистенцијом, као и примену лекова код дојиља, реализован је од стране националних и међународно признатих стручњака.

Секција болничких фармацеута Србије при СФУС-у је члан Европског удружења болничких фармацеута (ЕАНП), што је и допринело да симпозијум подрже и председник ЕАНП Др *András Süle*, претходни председник *Petr Horák*, извршна директорка *Jennie De Greef*, као и директорка за професионални развој *Piera Polidori*, у виду серије предавања, а у циљу приближавања активности и улоге коју ЕАНП има у развоју болничке фармације, како у Европи, тако и у Србији.

Поподневне сесије симпозијума су биле посвећене врским предавачима, попут проф. др Анете Перић, специјалиста клиничке фармације Татјане Савковић и Бранка Петровића, као и специјалисте социјалне фармације Наташе Здравковић. Колеге су представиле серију истраживања базираних на праћењу индикатора примене антибиотика, као и здравствених исхода, те индикатора квалитета пружене фармацеутске здравствене заштите.

Др сц. Зора Ћетковић је испред Секције за болничку фармацију представила и двогодишњи пројекат „Развој и имплементација базе података о растварању антибиотика у Србији, Хрватској, Словенији, Босни и Херцеговини, Црној Гори и Се-

верној Македонији у сарадњи са Шпанијом“, за чију реализацију је добила и финансијску подршку ЕАНП, како за креирање базе података, тако и за развој мобилне апликације. Очекује се широка примена, како у земљама региона, тако и Европе, јер је апликација доступна и на енглеском језику.

НАГРАДА ЕСКУЛАП

КАТЕГОРИЈА: ДОПРИНОС ИНСТИТУЦИЈА САРАДЊИ СА ПРИВАТНИМ ЗДРАВСТВЕНИМ УСТАНОВАМА И ПРИВАТНОМ ПРАКСОМ

Фармацеутска комора Србије са њеним руководством, стручњацима из праксе и стручном службом у предходном периоду дала је огроман допринос у препознавању иницијатива које су долазиле од њених чланова. Велики рад и посвећеност довели су до следећих резултата:

- Усвајање водича Добре апотекарске праксе - ДАП, документа на који се чекало више од деценију.

- Стандардизација фармацеутских услуга и рад на пројектима са циљем унапређења здравља, побољшања степена адхеренце и бољих здравствених исхода код пацијената.

- › Пружање стандардизоване фармацеутске услуге оболелима од дијабетеса
- › Пружање стандардизоване фармацеутске услуге приликом издавања антибиотика
- › Пружање стандардизоване фармацеутске услуге пацијентима са астмом
- › Смарт 2: пост-ковид саветовалишта у апотекама
- › Пројекат - значај и улога апотека у промоцији вакцинације

- Активно учешће Коморе у имплементацији Програма дигитализације у здравственом систему са акционим планом који укључује и јединствени електронски здравствени картон.

- Израда Апликације за фармацеутске услуге.

- Активно учешће у изради Правилника о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе.

Захваљујући наведеним активностима, на недавно одржаној 3. Конференцији здравствених радника у приватном сектору, Фармацеутској комори Србије додељена је награда ЕСКУЛАП за имплементацију пројеката од значаја за целу фармацеутску струку, коју традиционално додељује Асоцијација приватних здравствених установа и приватних пракси Србије.

ДОДЕЉЕНА НАГРАДА „СТЕВАН ШУКЉЕВИЋ“

На конститутивној седници Скупштине Коморе додељена је Награда „Стеван Шукљевић“ за 2021. годину добитници маг. фарм. спец. Соњи Стојиљковић за изузетан допринос у области афирмације фармацеутске струке и унапређењу фармацеутске здравствене заштите.

Награду је уручио маг. фарм. спец. Небојша Јорговановић, дугогодишњи директор Апотеке Пожаревац у којој је Стеван радио.

VIII КОНГРЕС ФАРМАЦЕУТА СРБИЈЕ СА МЕЂУНАРОДНИМ УЧЕШЋЕМ

ПРАВО ВРЕМЕ ЗА ПРАВО ЛИЦЕ ФАРМАЦИЈЕ

12.-15. ОКТОБАР 2022., БЕОГРАД, ХОТЕЛ CROWNE PLAZA

Од претходног Конгреса фармацеута, средили смо се са глобалним и великим здравственим изазовом, а истовремено је наша фармацеутска заједница дала велики допринос, напредовала, порасла и sazрела. Предстојећи Конгрес под насловом *Право време за право лице фармације* симболично указује да је време да скинемо маске, сагледамо научна достигнућа у претходном периоду и окре-немо се будућим.

VIII Конгрес фармацеута Србије са међународним учешћем, у организацији Савеза фармацеутских удружења Србије (СФУС), ће окупити, као и увек, најбоље стручњаке из различитих области фармацеутских наука укључене у савремена истраживања и експерте из стручне праксе, који користе најновије научне доказе у свом раду. Научни програм VIII Конгреса фармацеута је акредитован од стране Здравственог савета Србије и обухвата пленарна, предавања по позиву, усмена излагања и постер сесије у оквиру којих ће бити представљена нова достигнућа и стремљења у свим пољима фармацеутских наука.

Конгрес ће пленарним предавањем отворити *Dr Catherine Duggan*, CEO Међународне фармацеутске федерације (*International Pharmaceutical Federation, FIP*), која ће говорити о моделима унапређења фармације кроз науку, праксу, образовање и развој професије. О најновијим научним доказима у области терапије дијабете-

са типа 2 говориће академик проф. др Небојша Лалић са Клинике за ендокринологију, дијабетес и болести метаболизма Универзитетског Клиничког Центра Србије, Универзитет у Београду - Медицински факултет. *Dr Julian Quodbach* са Универзитета у Утрехту, Холандија ће нас увести у 3D штампу лекова и место у персонализованој терапији, док ће проф. др Јелена Котур Стевуљевић са Универзитета у Београду - Фармацеутски факултет, као наш представник међу 2% најутицајнијих научника у свету 2019. и 2020. године, представити актуелна сазнања о улози оксидативног стреса.

Унутар 20 сесија и чак 80 предавања по позиву, учесници ће имати прилике да чују о бројним темама које обухватају: 1) нове методе у открићу, истраживању и испитивању лекова; 2) дизајн иновативних носача лекова и савремених формулација лекова укључујући 3D штампу лекова и нове приступе контроли квалитета лековитих производа; 3) актуелна истраживања и стратегије у терапијским приступима лечењу и превенцији болести, као и персонализованој терапији; 4) развој фармацеутских услуга и место фармацеута у савременом друштву кроз промоцију

здравог начина живота, превенцију болести и спречавање злоупотребе лекова; 5) дигитална трансформација фармацеутске професије и здравства у целини. Осим предавача са универзитета у Србији, имамо част да угостимо и предаваче из Велике Британије, Ирске, Норвешке, Холандије, Швајцарске, САД, Кипра, Португала, Румуније, Словеније, Мађарске и Републике Српске.

У преподневним часовима на дан отварања Конгреса биће одржана четири пред-конгресна симпозијума са темама: Клиничко-биохемијски аспекти *COVID-19*, Инфективне болести: изазови у превенцији и терапији, Дермофармацеутски и дермокозметички препарати у апотеци: савремени ставови и пракса, Обезбеђење квалитета у производњи лекова.

Током Конгреса ћемо угостити фармацеутске компаније које ће у оквиру сателитских симпозијума представити новине у терапији многобројних здравствених проблема. Додатно ће нам се са својим активностима и новинама представити Фармацеутска комора Србије, Агенција за лекове и медицинска средства Републике Србије и Привредна комора Србије.

Конгрес је истовремено сјајна прилика за размену мишљења, генерисање нових научних идеја и успостављање сарадње за искусне, али и за младе научнике и

истраживаче. Такође је прилика за стицање нових знања која ће унапредити свакодневни стручни рад фармацеута. Стога, позивамо колеге да дају свој допринос у раду Конгреса слањем сажетака за постер презентације у оквиру многобројних сесија. Прикажите колегама ваше идеје, постигнућа и примере развоја и унапређења фармације у Србији!

Финални програм VIII Конгреса фармацеута, упутства за слање сажетака, као и друге потребне информације су објављене на www.sfus.rs.

Поред богатог научног и стручног програма Конгреса, имаћете могућности да уживате у бројним друштвеним догађањима и доживите октобар у Београду.

У име Научног одбора и Савеза фармацеутских удружења Србије са задовољством вас позивамо да својим радом, знањем и стручношћу учествујете на Конгресу и дате свој допринос, а очекујемо да ће научни програм, дружење са колегама и успостављање нових познанстава бити незаборавни.

ПРОФ. ДР БРАНИСЛАВА МИЉКОВИЋ

ПРЕДСЕДНИК САВЕЗА
ФАРМАЦЕУТСКИХ УДРУЖЕЊА СРБИЈЕ

ПРОФ. ДР КАТАРИНА ВУЧИЋЕВИЋ

ПРЕДСЕДНИК НАУЧНОГ ОДБОРА

ИНФОРМАЦИЈЕ ЗА НАЈАВУ ДОГАЂАЈА

VIII Конгрес фармацеута Србије са међународним учешћем „Право време за право лице фармације“, 12.-15. октобар 2022., Београд, хотел *Crowne Plaza*

ВАЖНИ ДАТУМИ

Рок за слање сажетака: 13. јун 2022.
Обавештење о прихватању сажетака: 15. јул 2022.
Рок за рану регистрацију: 15. август 2022.

СЕКРЕТАРИЈАТ КОНГРЕСА

Савез фармацеутских удружења Србије
Булевар војводе Мишића 25, 11000 Београд

ТЕЛЕФОН/ФАКС
+381 11 2648 385, +381 11 2648 386

МОБИЛНИ
+381 63 86 55 663

Е-МАИЛ
kongres@sfus.rs, office@sfus.rs, info@sfus.rs

WEB
www.sfus.rs, www.farmacija.org

Pharmacy
united in
action for
a healthier
world

fip WORLD ²⁵ SEPTEMBER
PHARMACISTS DAY

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ СВЕТСКОГ ДАНА ФАРМАЦЕУТА, 25. СЕПТЕМБАР

Припремила: маг. фарм. спец. Соња Стојиљковић

Светски дан фармацеута обележава се сваке године 25. септембра. Овај датум је усвојила Међународна фармацеутска федерација (FIP) на Светском конгресу фармације и фармацеутских наука у Истамбулу 2009. године са циљем да охрабри фармацеуте и њихова удружења да раз-

личитим активностима промовишу и заступају улоге фармацеута у унапређењу здравља, у свим крајевима света.

Овогодишња тема Светског дана фармацеута носи назив: „АПОТЕКЕ УЈЕДИЊЕНЕ У АКЦИЈИ ЗА ЗДРАВИЈИ СВЕТ“

ЕДУКАЦИЈЕ ДЕЦЕ У ШКОЛАМА И ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА

Улога фармацеута у очувању јавног здравља је велика и томе смо сведоци у апотекама сваког дана. Већ смо 2019. године изашли из оквира апотеке и започели сарадњу са вртићима и школама, схвативши да знање и васпитање о здрављу мора да се негује од малена. Веома велики број колега се тада одазвао нашој акцији, па смо ове године мало проширили теме и дајемо Вам могућност да својој деци и њиховим друговима одржите предавања на неколико интересантних тема, зависно од узраста.

Теме које смо припремили за 2022 јесу: „Психоактивне супстанце“, „Час апотекарства на часу историје - откриће пеницилина“ и „Час апотекарства на часу

биологије - разлике између бактерија и вируса“. Ове теме намењене су старијим основцима, од 5-8 разреда. Млађим основцима, наменили смо тему „Како да порастемо здрави и снажни“ која је и 2019. године била одлично прихваћена међу предшколцима и нижим разредима основних школа.

Више од 140 колега тада је одржало презентације широм Србије и едуковано је више од 12000 деце из 50 различитих места. И овог пута деца ће кроз сликовиту презентацију видети предности здраве исхране, као и на који начин нездраве грицкалице утичу на организам. Старији основци упознаће се са темом резистенције на антибиотике, као и са зло-

употрбом психоактивних супстанци и последицама. Знање које фармацеути преносе на овај начин доприноси повећању свести о очувању здравља у најранијем узрасту. Исто тако, фармацеути у очима деце стичу поверење што је један од добрих начина унапређења струке.

АКЦИЈА СЕ СПРОВОДИ ТОКОМ СЕПТЕМБРА 2022. ГОДИНЕ. У договору са школом/вртићем пријављени фармацеути ће одабрати тему и одржати једно или више предавања. За млађе разреде доступна је бојанка „Мој фармацеут“ која је одштампана и можете је добити након пријаве за учешће као део промотивног материјала.

ПРИЈАВА ПОЧИЊЕ ОД 1. АВГУСТА 2022. ГОДИНЕ, а детаљи пријаве биће накнадно објављени на сајту Коморе, у делу Пројекти, о чему ће чланови Коморе бити обавештени путем циркуларног мејла.

ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ ЗА СВА НАВЕДЕНА ПРЕДАВАЊА СУ ПРИПРЕМЉЕНЕ, а Ви их можете интерпретирати на свој начин. Надамо се још већем обухвату деце у односу на 2019. годину. Развој фармацеутске струке огледа се у унапређењу јавног здравља.

ИМАМО ВЕЛИКО ЗНАЊЕ, ИСКОРИСТИМО ГА НА НАЈБОЉИ МОГУЋИ НАЧИН!

КОНКУРС ЗА ФАРМАЦЕУТЕ НА ТЕМУ СВЕТСКОГ ДАНА ФАРМАЦЕУТА: „Апотеке уједињене у акцији за здравији свет“

Пету годину за редом Фармацеутска комора Србије отвара конкурс поводом Светског дана фармацеута.

Ове године задатак фармацеута је да на тему: „Апотеке уједињене у акцији за здравији свет“ напишу рад који промовише улогу апотеке у промоцији здравља и превенцији болести и опишу активности које спроводе или планирају да спроведу у овој години. Предложене активности могу бити усмерене ка општој јавности и/или другим здравственим радницима. Могу да се спроводе унутар апотека, у медијима или у јавности (трибине, радионице и сл.).

Конкурс је отворен од 15. јуна до 15. августа 2022. године.

Текст послати на мејл komora@farmkom.rs са назнаком „ЗА КОНКУРС - СДФ“ као word документ, максимално до 500 речи, потпис, ИД број и слика аутора. Комисија ће објавити резултате 1. септембра 2022. године.

Три (3) најоригиналнија рада биће награђена са по 10.000,00 динара.

КОЈА ЛИ ЈЕ ТАЈНА ЗДРАВЕ КОСЕ МЕГАН МАРКЛ?

Припремио: маг. фарм. спец. Милан Ракић

Стихови ове песме пробудили су свест (не само у Србији, већ и у читавом нашем региону) да је за добро здравље и лепоту неопходно имати здраве навике.

Ко треба да води рачуна о нашем здрављу? Да ли здравље за све нас има исто значење пре и после пандемије? Шта нам је све то актуелна пандемија донела?

Многи људи широм света су веровали да је дужност државе (или здравственог система) да их лечи, док су личне обавезе према свом здрављу минимизирали што је више могуће. Јесмо ли заборавили чињеницу да је здравље **највеће богатство**?

Иако је пандемија *COVID-19* инфекције донела доста тога негативног по здравље читаве планета, постоје и добре ствари које је пробудила у нама. Показала нам је да неке врло једноставне мере (као што је правилно прање руку) злата вреде, а нарочито у тренутцима када здравствена заштита није била свима доступна. Пандемија је учинила да опет почнемо да водимо рачуна о свом здрављу јер БИТИ ЗДРАВ постао је императив.

Истраживања показују да су људи после ове пандемије свеснији вредности здравља и вољни су да промене неке навике како би сачували и унапредили своје здравље.

А онда се логично намећу и следећа питања:

- како се здравље може сачувати и унапредити,
- где потражити и добити прави савет,
- да ли је то доступно свима или барем већем делу становништва,
- и на крају оно неизбежно - колико то кошта?

Масовно оптерећење здравствених установа широм света (нарочито болничког и

амбулантног дела) довело је до изражаја апотекарски део здравственог система. Јавне апотеке биле су прво место где су људи ишли по здравствени савет и лек. Фармацеути су својим знањем и стручношћу од значајне помоћи били лекарима зато што су радили тријажу пацијената и збрињавали оне са симптомима и стањима која не захтевају лекарску помоћ.

Сада, након свих мука са којима нас је пандемија суочила, сви смо свесни реалности да фармацеути у апотекама представљају непроцењив ресурс у обезбеђивању правилне и рационалне употребе лекова, медицинских средстава и суплемената.

Ново време и нове околности траже и нове производе и услуге. Пример су нове смарт технологије са сензорима које омогућавају праћење параметара као што су ниво шећера у крви, оксигенација крви и телесне температуре. Позитиван пример су и нове услуге у апотекама широм Србије.

За ове 2 године научили смо да живимо са *COVID-19* инфекцијом, додатно смо радили на томе да усавршимо знање колега фармацеута о антибиотцима, дијабетесу, пост - *COVID* стању. Створили смо армију фармацеута са најновијим сазнањима из актуелних тема који су партнери у заједничкој визији бољег здравља свих нас. Поносни смо на ту нашу армију која свакодневно стечена нова сазнања активно примењују у својој пракси у јавним апотекама.

Фармацеути су најдоступнији здравствени радници, да баш они фармацеути који су ту на мање од 10 минута хода од нашег дома (ту у нашем комшилуку) и који познају наше животне навике.

УСЛУГА ФАРМАЦЕУТА ЗА ПАЦИЈЕНТЕ СА АСТМОМ

Припремила: маг. фарм. спец. Николина Скорупан

Након успешно имплементираних фармацеутских услуга за дијабетес, издавање антибиотика, пост-COVID-19 саветовање и промоцију вакцинације у апотекама, Фармацеутска комора припремила је Услугу фармацеута за пацијенте са астмом.

Основни циљ ове активности је да се применом медицине/фармације засноване на доказима пружи јединствена услуга у апотекама са коначним циљем боље контроле астме код пацијената.

Фармацеути би требало овај циљ да достигну едуковањем и праћењем пацијената, приликом преузимања редовне терапије у апотеци, како би се обезбедила правилна примена инхалера, бољи степен адхеренце и спречавање погоршања, нарочито тежих погоршања која захтевају хоспитализацију.

Материјал за пружање услуге припремила је радна група коју чине:

1. Проф. др Сандра Везмар Ковачевић
2. Маг. фарм. спец. Татјана Милошевић
3. Маг. фарм. спец. Николина Скорупан
4. Маг. фарм. спец. Соња Стојиљковић
5. Маг. фарм. спец. Милан Ракић
5. Маг. фарм. спец. Тамара Мирковић

Новембра 2021. године акредитован је тест у оквиру Виртуалне школе образовања на тему "Услуга фармацеута за пацијенте са астмом", који је доступан свим члановима Коморе у оквиру корисничког сервиса и који је до сада успешно завршило преко 600 чланова Фармацеутске коморе Србије.

Вебинар у циљу почетка имплементације ове услуге, на коме су чланови радне групе детаљно представили услугу кроз кораке, са циљем да се фармацеути обуче за пружање услуге у апотекама одржан је 1. јуна, а њему је присуствовало 430 учесника.

Снимак вебинара можете погледати на уоу тубе каналу Фармацеутске коморе Србије.

Комплетан материјал за пружање услуге и услови за добијање беџа „Саветник за астму“ објављени су на сајту Коморе, у делу ПРОЈЕКТИ.

Позивамо све фармацеути из апотека примарне здравствене заштите да се укључе у пројекат.

ПРИДРУЖИ СЕ И ТИ!

САВЕТНИК ЗА ПОСТ-КОВИД

Припремила: маг. фарм. спец. Татјана Шипетић

Време пандемије је показало колико је важна улога магистра фармације у систему здравствене заштите, који су од првог дана били укључени у превенцију и лечење последица заражавања вирусом *COVID-19*. Иако и сами нису довољно знали о вирусу и самој болести, пратили су све нове информације и пружали свој максимум да помогну пацијентима, а истовремено заштите себе и своје најдраже.

Радови на тему дуготрајних симптома код пацијената који су преležали корону појавили су се први пут у стручној литератури 2021. године. У апотеке су многи пацијенти долазили да траже савет како да поступају везано за симптоме короне који не нестају месецима после заражавања, при чему су се често жалили на неразумевање околине. Управо са циљем да пацијенти у апотеци добију најбољу апотекарску услугу, **Фармацеутска комора Србије је покренула са *Pharma Expertom* пројекат *SMART Pharmacy 2 - Пост ковид саветовалишта у апотекама***. У децембру 2021. године Аријана Мештровић и *Mike Rouse* су одржали вебинар на коме су магистри фармације добили преглед најчешћих симптома пост-ковид синдрома и преглед потенцијалних терапија заснованих на доказима. Пројекат је подразумевао да магистар фармације током пружања услуге забележи информације о симптомима, њиховој тежини на скали од 1-5 (где 1 подразумева да су најслабијег, а 5 најјачег интензитета), предложеној терапији, да ли је пацијент послат лекару, односно да ли је дошао на контролни преглед и каква је тада била ситуација по питању симптома и њиховог интензитета.

ПРИДРУЖИ СЕ И ТИ!

Магистар фармације који документује да је пружио услугу за 20 пацијената добија од Коморе беџ **САВЕТНИК ЗА ПОСТ-КОВИД**.

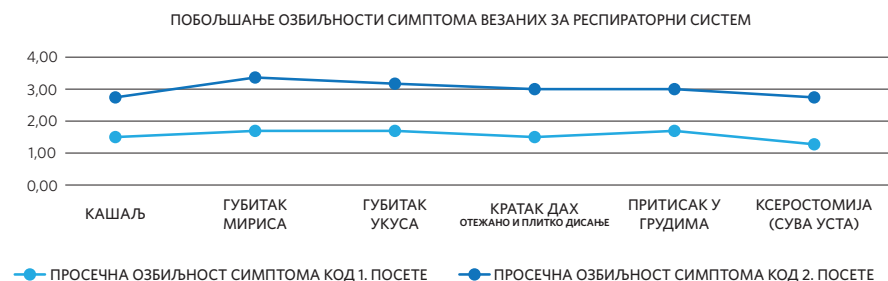
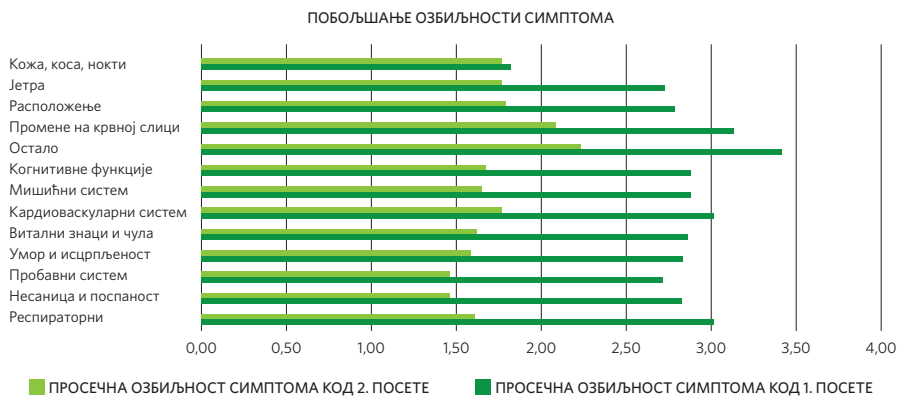
Фебруара 2022. организован је други вебинар на коме су представљени резултати пилот пројекта и поново одржана едукација намењена новим учесницима у пројекту. У пилот пројекту је учествовао 51 магистар фармације. Услуга је пружена, и то је документовано, за 766 пацијената. Просечан број пружених услуга по магистру фармације је био 15. Пацијенти који су прихватили услугу и дали сагласност за прикупљање података били су чешће женског пола (62% у односу на 38% мушкараца). Највећи број пацијената је био између 30-39 година живота (26,8%), а најмањи испод 18 година старости (2%). Најчешће пријављени симптоми су били везани за респираторни систем (22.1%), умор и исцрпљеност (10.6%), кожу, косу и нокте (10.3%) и когнитивне функције (10.1%). У ситуацијама када је врста и интензитет симптома то захтевао, пацијенти су добили упутство да се јаве лекару. Од укупно 766 пацијената 40%, односно 306 пацијената је упућено лекару. У контролну, другу посету вратио се 371 пацијент (48,5%). Просечан интензитет симптома у првој посети је био 2,85. Упоредивањем интензитета симптома у првој и контролној посети утврђено је да је просечна озбиљност симптома у контролној посети пала за 1,11 и то највише код групе симптома везаних за респираторни систем (за 1,40), а најмање

код симптома везаних за косу, кожу и нокте (за 0,05).

Висок проценат пацијената који су се вратили у контролну посету и смањење просечне озбиљности њихових симптома указује на поверење пацијента у маистра

фармације и значај савета заснованих на доказима. Сви магистри фармације су позвани да се укључе у пројекат и даље шаљу извештаје из апотека, јер на тај начин најбоље документују значај услуге пружене пацијентима.

СИМПТОМИ	БРОЈ ПАЦИЈЕНАТА СА ТИМ СИМПТОМОМ	УЧЕШЋЕ У УКУПНОМ БРОЈУ СИМПТОМА
Респираторни	942	22,1%
Умор и исцрпљеност	453	10,6%
Кожа, коса, нокти	440	10,3%
Когнитивне функције	433	10,2%
Пробавни систем	342	8,0%
Имунитет	297	7,0%
Промене на крвној слици	264	6,2%
Несаница и поспаност	255	6,0%
Мишићни систем	201	4,7%
Кардиоваскуларни систем	166	3,9%
Витални знаци и чула	147	3,5%
Остало	142	3,3%
Расположење	124	2,9%
Јетра	48	1,1%
УКУПНО	4254	100,0%

ЗАШТО ДА ПОСТАНЕМ САВЕТНИК ЗА АНТИБИОТИКЕ?

Припремила: маг. фарм. спец. Милица Ђукановић

Размислите о улози коју антибиотици играју у вашем животу. Размислите о времену када је вама или вашем детету последњи пут прописан антибиотик. Размислите о сваком оном тренутку када је антибиотик излечио болест. Сада замислите свој свет без антибиотика.

Фармацеутска комора Србије, у сарадњи са Министарством здравља, Други пројекат развоја здравства Србије, посвећена је подизању свести и едукацији фармацеута о растућој резистенцији на антибиотику и њеном утицају на јавно здравље. Зато је покренута стандардизована фармацеутска услуга приликом издавања антибиотика са циљем да заједничким снагама успоримо процес резистенције који је у порасту.

То чинимо пре свега добром комуникацијом са лекарима. Избор антибиотика, доза и трајање лечења се заснива на врсти инфекције. Неопходно је да будемо у току са препорученом праксом и дозама антибиотика у чему нам помаже Национални водич добре клиничке праксе за рационалну употребу антибиотика.

Пружањем ове услуге образујемо наше пацијенте, пружамо им информације о нежељеним ефектима и ризицима повезаним са антибиотикима које узимају. Скрећемо им пажњу на горући проблем, резистенцију на антибиотику и опасности од злоупотребе.

Оваква услуга обезбеђује управљање антибиотикима и представља напор да се

измери и побољша начин на који лекари прописују антибиотику и како их користе пацијенти. Фармацеути су њихова спона.

Уколико не желиш свет без антибиотика, укључи се и постани САВЕТНИК ЗА АНТИБИОТИКЕ!

У сарадњи са МЗ – Други пројекат развоја здравства Србије, у периоду септембар-децембар 2022. године планира се одржавање низа едукативних вебинара као подршка Саветницима за антибиотику и свим који то желе да постану. До данас је кроз Апликацију за фармацеутске услуге евидентирано близу 7.000 контролних листи, а објављивање коначних резултата прве фазе пројекта планирано је за децембар 2022. године.

Преко 200 Саветника за антибиотику пружа услугу у апотекама широм Србије.

ПРЕЛИМИНАРНИ РЕЗУЛТАТИ ПРОЈЕКТА

У пројекту учествује 570 магистара фармације из близу 400 јавних апотека на целој територији Републике Србије. Укупно је преко Коморе подељено 20.000 одштампаних контролних листи.

Апликација за фармацеутске услуге је почела са радом 9. фебруара и тренутно се ради на уносу прикупљених података.

Први пресек урађен је крајем фебруара када је обрађено 1996 контролних листи, односно 10% од укупног броја.

Најважнији резултати који су добијени анализом унетих података су следећи:

- У 25% случајева пацијенти су узимали антибиотике у претходна 3 месеца.
- У 9% случајева антибиотик није био прописан у складу са Националним водичем добре клиничке праксе за рационалну употребу антибиотика.
- У 7% случајева дозирање антибиотика није било у складу са индикацијом за коју је антибиотик прописан.
- У 3% случајева дужина трајања терапије није била одговарајућа.
- Генерално, неусаглашеност у прописивању антибиотика уочена је у 11% случа-

јева. Код уочених неусаглашености у 22% случајева магистар фармације је успешно контактирао лекара што је за резултат имало измене у терапији

- У скоро 80% случајева магистар фармације је пружио информације везано за интеракције прописаног антибиотика са лековима, храном и/или алкохолом
- Сви пацијенти 100% добили су усмене и писане Савете за правилну употребу антибиотика које обухватају начину узимања лека, дужину трајања терапије, понашање у случају пропуштене дозе лека, очекиване нежељене реакције антибиотика и како их минимизирати, очекивану дужину трајања симптома болести, правилном чувању лека и нефармаколошким мерама
- Посебна пажња посвећена је пацијентима који су у претходних 3 месеца већ узимали антибиотике, са којима је разговарано на тему антибиотске резистенције.

ЈАЧАЊЕ КОМПЕТЕНЦИЈА САВЕТНИКА ЗА ДИЈАБЕТЕС И ПОДРШКА СВИМА КОЈИ ТО ЖЕЛЕ ДА ПОСТАНУ

Прва стандардизована фармацеутска услуга посвећена је особама оболелим од дијабетеса и уједно је најзахтевнија услуга која је до сада имплементирана у апотекама. Априла 2022. ушли смо у 4 годину имплементације и поносни смо на наше колеге и постигнуте резултате, посебно ако узмемо у обзир да је услуга пружена пацијентима у условима пандемије.

Дијабетес је означен као тихи убица људског организма који дотиче готово 800.000 наших суграђана. Циљ услуге је боља контрола болести и потенцијалних, врло честих, хроничних компликација, а циљ стандардизације - услуга високог квалитета у свим апотекама у Србији.

У оквиру обележавања Светског дана борбе против дијабетеса 2022. године, планирана су два вебинара у циљу јачања компетенција Саветника за дијабетес и подршке свима који то желе да постану. Ове година тема су иновативна терапија, инсулинске пумпе и сензор.

По подацима из маја ове године у Србији има 120 Саветника за дијабетес, а преко 200 магистара фармације учествује у пројекту.

ПРИДРУЖИ СЕ И ТИ!

HPV ВАКЦИНА ОТВОРЕН ПУТ КА ПРЕВЕНЦИЈИ

Припремила: проф. др Бранкица Филипић, Фармацеутски факултет у Београду

Инфекције хуманим папилома вирусима (HPV) су међу најчешћим сексуално преносивим инфекцијама у свету. Процењено је да се чак 75% сексуално активних мушкараца и жена инфицира једним или више HPV типова у току живота. До данас је идентификовано преко 200 различитих HPV типова, који се деле на кожне и мукозне. Док кожни HPV типови узрокују бенигне брадавице, мукозни типови инфицирају епителне ћелије слузокоже и могу довести до појаве папилома у усној дупљи, на коњуктиви, у ларинксу, као и појаве кондилома у аногениталној регији.

ОНКОГЕНИ ПОТЕНЦИЈАЛ HPV

Услед успостављања перзистентне инфекције, мукозни HPV типови могу код једног дела инфицираних особа довести до развоја карцинома, од којих по учесталости највећи значај има **карцином грлића материце**. Поред тога, HPV се повезују и са карциномом вулве и вагине код жена, карциномом пениса код мушкараца и карциномом ануса и орофарингеалним карциномом и код мушкараца и код жена. Према онкогеном потенцијалу HPV су подељени на ниско и високо онкогене типове. Ниско онкогени типови HPV 6 и 11 идентификовани су као узрочници око 90% аногениталних папилома (кондилома). Високо онкогени типови **HPV 16** и **18** су најпревалентнији серотипови глобално и повезују се са 70% карцинома грлића материце, вагине и ануса и са око 30%-40% карцинома вулве, пениса и орофаринкса. Око 20% HPV-посредованих

карцинома повезује се са још пет високо ризичних HPV типова: 31, 33, 45, 52 и 58.

ПРОФИЛАКТИЧКЕ HPV ВАКЦИНЕ

Карцином грлића материце је, после карцинома дојке, други по учесталости карцином код жена широм света. Светска здравствена организација (СЗО) истиче да би се уз адекватне мере превенције, карцином грлића материце могао потпуно **искоренити**. Свеобухватна имунизација HPV вакцином може значајно смањити ризик, пре свега од развоја карцинома грлића материце, али и других HPV-посредованих карцинома, као и развоја кондилома.

HPV вакцине које се добијају рекомбинантном технологијом и заснивају се на примени вирусу-сличних честица (VLPs) изграђених од L1 протеина. VLPs су морфолошки сличне HPV и високо су имуногене, али не садрже генетички материјал вируса, услед чега нису инфективне.

Развијене су двовалентна вакцина (VLP HPV типова 16 i 18) и четворовалентна вакцина (VLP HPV типова 6, 11, 16 i 18), међутим њихову примену широм света потиснула је **деветовалентна** вакцина (Gardasil®) која садржи L1 протеин у облику VLP HPV типова **6, 11, 16, 18, 31, 33, 45, 52, 58**, јер пружа најширу заштиту.

КО ТРЕБА ДА ПРИМИ HPV ВАКЦИНУ?

Вакцинација се примењује код девојчица и дечака узраста од 9 до 15 година у **две дозе** у виду интрамускуларне ињекције у делтоидну регију надлактице. Препорука је да се прва доза вакцине прими између **11. и 12. године** старости, идеално пре ступања у сексуалне односе и контакта са HPV, а друга доза у периоду између 5. и 13. месеца након прве дозе.

У категорији узраста између 16. и 26. године, као и код имунокомпромитованих особа, вакцинација се примењује у **три дозе** (у 0., 2. и 6. месецу). Особе 27-45 година могу размотрити HPV вакцинацију и њене бенефите, али вакцинација у овој доби може бити од мање користи, јер је већи део популације већ био изложен HPV.

Према Правилнику о имунизацији Републике Србије (РС), HPV вакцина се од 2019. године налази на листи препоручених вакцина, а од 2021. године Републички фонд за здравствено осигурање, омогућио је да вакцина против HPV буде бесплатна за особе узраста од 9 до 19 година.

КО НЕ ТРЕБА ДА ПРИМИ HPV ВАКЦИНУ?

Особе које су у прошлости имале тешку алергијску реакцију на неку од компоненти HPV вакцине или на претходну дозу HPV вакцине и труднице.

БЕЗБЕДНОСТ И ЕФИКАСНОСТ ВАКЦИНЕ?

Од 2006. године, када је FDA одобрио прву HPV вакцину, више од 15 година мониторинга указује да су HPV вакцине веома безбедне и ефикасне. Пријављене су ретке нежељене реакције и најчешће су то реакције на месту примене ињекције (бол, оток, црвенило) и главобоља, које су оби-

чно благог до умереног интензитета. Синкопа (несвестица) се такође повезује са HPV вакцинацијом, али и са вакцинацијом генерално и сматра се да је психогеног порекла. Од увођења вакцинације, инфекција HPV типовима који узрокују већину HPV повезаних карцинома и гениталних брадавица опала је за 88% код тинејџерки и 81% код младих жена, док је развој преканцерозних лезија на грлићу материце опао за 40% (извор CDC, www.cdc.gov/hpv/parents/vaccine-for-hpv.html).

Као позитиван пример истиче се Аустралија где је од 2007. уведен бесплатан свеобухватан програм HPV-вакцинације код девојчица, а од 2013. и код дечака и где је након примене више од девет милиона доза потврђен безбедносни профил вакцине, као и њена ефикасност (Phillips et al Vaccine 2020, 38:6038). Процењује се да HPV вакцине пружају ефикасну заштиту најмање десет година, не само од развоја карцинома грлића материце већ и од развоја карцинома вулварне, вагиналне, аналне и пенилне регије.

УЛОГА ФАРМАЦЕУТА

Данас, фармацеути у великом број земаља активно учествују као едукатори и саветници у националним и глобалним стратегијама имунизације, а у неким земљама и пружајући услугу вакцинације у апотекама. Узимајући у обзир широко распрострањену мрежу апотека и фармацеута, њихова улога у промоцији HPV вакцина у Србији биће један од најзначајнијих ресурса. Поред тога, с обзиром да ниједна вакцина није 100% ефикасна и да доступне HPV вакцине не пружају заштиту од свих HPV типова, веома је значајна и саветодавна улога фармацеута. Пре свега у циљу одговорног сексуалног понашања, посебно у адолесцентској популацији, али и сталног подсећања на значај редовних гинеколошких прегледа код жена који су од великог значаја за превенцију развоја карцинома грлића материце и других HPV-посредованих карцинома.

“МАМА FRIENDLY АПОТЕКА” - ЗА БЕЗБЕДНУ ПРИМЕНУ ЛЕКОВА У ТОКУ ДОЈЕЊА - ВАШ ФАРМАЦЕУТ

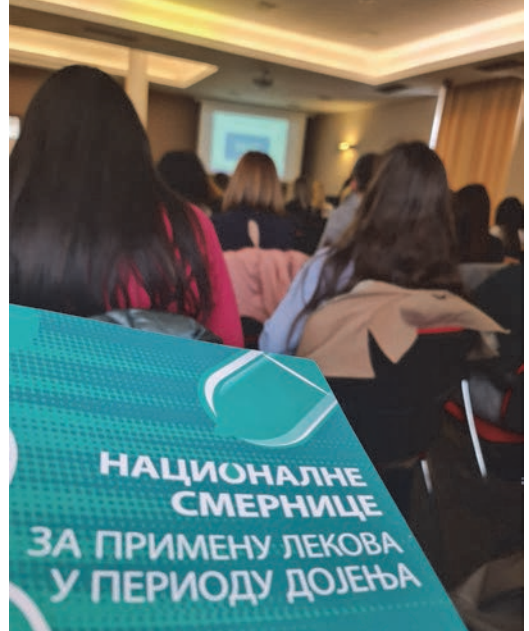
Припремила: мр пх спец Јасна Анђелковић, АУ Крагујевац

Савез фармацеутских удружења Србије (СФУС) добио је у марту месецу 2022. године на конкурс Министарства здравља подршку за пројекат “*Mama friendly apoteka*” - за безбедну примену лекова у току дојења - Ваш фармацеут.

Подршку пројекту пружили су Републичка стручна комисија за дојење, Удружење педијатара Србије, *UNICEF* и град Крагујевац. Пројекат је од националног значаја и циљ пројекта је да се пружи подршка дојиљама за безбедну примену лекова, односно да наставе са дојењем уз оптималну примену лека који је безбедан и за мајку и за одојче.

Окосница овог пројекта су Националне Смернице за примену лекова у периоду дојења, који је званичан документ Министарства здравља. Пројекат је иницијално подразумевао едукацију 80 фармацеута у четири регионална центра Крагујевцу, Београду, Нишу и Новом Саду, који би у оквиру апотека примарне здравствене заштите пружали савете дојиљама о примени безбедних лекова током периода дојења. Након објављеног позива за учешће у пројекту преко сајта СФУС-а и Фармацеутске коморе Србије, пријавило се више од 250 заинтересованих фармацеута, чиме су вишеструко премашена очекивања пре почетка реализације пројекта.

Пројекат је подељен у три фазе и трајаће од 31.03.2022 до 01.11.2022. године. У првој фази која је завршена одржане су

едукације фармацеута који ће учествовати у пројекту. Едукације су одржане 13. априла у Крагујевцу, 15. априла у Београду, 18. априла у Нишу и 19. априла у Новом Саду. Током едукације фармацеути су упознати са корацима услуге саветовања дојиља и обрасцима неопходним за документовање услуге. У току друге фазе пројекта која је у току фармацеути пружају услуге саветовања и документују саветовање коришћењем два обрасца, обрасца за фармацеута и обрасца за дојиљу. У овој фази предвиђена је и израда одговарајућих брошура намењених дојиљама, које ће делити фармацеути учесници пројекта као и израда одговарајућих постера и налепница којима ће се означити апотеке које пружају услугу саветовања дојиља. Трећа фаза пројекта подразумева сакупљање и обраду података и подношење извештаја Министарству здравља.

Додатне информације везано за пројекат доступне су на сајту Удружења Фармацеута Западне Србије 1836 (ufzs1836.rs). Овим пројектом желимо да први старт у животу буде хуманији и лепши, и да примена лекова не буде препрека за дојење, захваљујући стручним саветима фармацеута.

ФАРМАКОТЕРАПИЈСКИ ВОДИЧ 7

Припремила: маг.фарм. Софија Врцељ Јовановић

Фармакотерапијски водич (FV) је стручна публикација за фармацеуте, лекаре и друге здравствене професионалце, која садржи актуелне, важне и поуздане информације о лековима и приступима у лечењу. Заснована је на савременим фармакотерапијским принципима и смерницама за поједине специфичне фармакотерапијске области. У водичу су дате стручно и научно засноване, корисне и објективне информације о лековима доступним у Републици Србији који су класификовани према фармакотерапијским групама. На овај начин, Агенција за лекове и медицинска средства Србије (АЛИМС), свој рад и знање посвећује унапређењу здравља пацијената Србије.

У складу са успостављеном концепцијом и методологијом рада на изради досадашњих издања, ангажован је уреднички тим, који је уз сарадњу са ауторима и сарадницима, предузео активности на припреми FV 7 са актуелним информацијама о лековима и са савременим фармакотерапијским ставовима. Поменути подаци добијени су коришћењем базе података лекова АЛИМС, али и коришћењем искуствених, стручних знања аутора из области медицине и фармације, као и релевантних литературних података. Овим водичем придружимо се сличним водичима који се издају широм света. *British National Formulary* је послужио као стандард и узор за српски водич, а уведена су и нова поглавља која се баве специфичним подручјима терапије, као што је актуелна тема: *COVID 19* - терапијски приступ.

Водич представља веома важну литературу за рад фармацеута у јавним и болничким апотекама, за рад лекара у раз-

личитим гранама медицине, као и за друге стручњаке који учествују у здравственој заштити, промету и производњи лекова, регулаторним органима итд. Научно-наставна већа појединих универзитета, ову публикацију су сврстале у стручну и постојну литературу за извођење наставе.

Агенција за лекове и медицинска средства Србије, својим кредибилитетом, информацијама којима располаже и стручном подршком експерата са којима сарађује, израдила је и издаје овај водич ради унапређивања безбедне и ефикасне терапије квалитетним лековима у Србији.

ВИРТУЕЛНА ШКОЛА ОБРАЗОВАЊА

ТЕСТ Услуге маистра фармације за пацијенте са астмом
до 15.11.2022. године

ТЕСТ Услуге фармацевтске здравствене заштите за пацијенте са дијабетесом
до 15.11.2022. године

Акредитовани са 5 бодова за учеснике који успешно положе тест.

Тест за пружање услуге приликом издавања антибиотика биће поново доступан од августа ове године.

ТЕСТОВИ ПОСВЕЋЕНИ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ ВОДИЧА ДОБРЕ АПОТЕКАРСКЕ ПРАКСЕ

до 15.11.2022. године

1. Стандарди и смернице добре апотекарске праксе за простор и опрему
2. Стандарди и смернице добре апотекарске праксе за кадар
3. Стандарди и смернице за планирање, набавку, пријем, складиштење и чување
4. Стандарди и смернице добре апотекарске праксе за израду у апотеци
5. Стандарди добре апотекарске праксе за централизовану припрему цитотоксичне терапије у апотеци
6. Стандарди и смернице добре апотекарске праксе за издавање лекова, медицинских средстава и других производа у апотеци, изузев болничкој апотеци и Стандарди и смернице добре апотекарске праксе за издавање лекова и медицинских средстава у болничкој апотеци
7. Стандарди и смернице добре апотекарске праксе за праћења исхода терапије
8. Стандарди и смернице добре апотекарске праксе за промоцију здравља, превенцију болести и здравствено васпитање у јавној апотеци, изузев болничке апотеке
9. Стандарди и смернице добре апотекарске праксе за руковање лековима и медицинским средствима који се користе у клиничким испитивањима
10. Стандарди и смернице добре апотекарске праксе за управљање фармацевтским отпадом
11. Стандарди добре апотекарске праксе за систем квалитета
12. Стандарди и смернице добре апотекарске праксе за безбедан систем рада - квалитет и безбедност производа
13. Стандарди и смернице добре апотекарске праксе за безбедан систем рада - безбедност пацијената и запослених

Акредитовани са 2 бода за учеснике који успешно положе тест.